

Upplands Väsby
kommun

Styrdokument

Datum:
2021-09-14

Diarienummer:
ON/2021:204

Riktlinjer för bedömning av bistånd enligt socialtjänstlagen för äldre, för vuxna personer med funktionsnedsättning samt för barn och unga med fysisk funktionsnedsättning

Kategori	Riktlinje
Nivå	Nämnds specifikt styrdokument
Antagen	Omsorgsnämnden 2019.
Reviderad	Omsorgsnämnden 12 oktober år 2021
Giltig till och med	2022-12-31
Ansvarig ägare	Chef för avdelningen för äldre och personer med funktionsnedsättning.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
1.1	Syfte	3
1.2	Lagstiftning, föreskrifter och riktlinjer	3
1.3	Rätten till bistånd	4
1.4	Ansökan, utredning, beslut och beställning	5
2	Ombud, god man och förvaltare.....	5
2.1	Framtidsfullmakt.....	6
3	Tandvårdsstöd och munhälsa	6
4	Lag (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård (LUS). 6	
4.1	Regional överenskommelse	7
5	Egenvård med hjälp.....	7
6	Rutavdrag	7
7	IBIC- individens behov i centrum.....	7
7.1	Livsområden	8
8	Vanliga förslag på insatser som kan tillgodose behovet.	10
8.1	Hemtjänst	10
8.2	Avlösning i hemmet.....	13
8.3	Ledsagning.....	14
8.4	Dagverksamhet för äldre.....	14
8.5	Turbundna resor	14
8.6	Särskilt boende för äldre	15
8.7	Korttidsboende.....	16
8.8	Kontaktperson.....	16
8.9	Boendestöd.....	16
8.10	Bistånd till särskilt boende för personer med psykisk funktionsnedsättning	17
8.11	Hem för vård och boende, HVB.....	17
8.12	Försöksboende.....	18
8.13	Korttidsvistelse i kontaktfamilj	18
8.14	Daglig sysselsättning.....	18
9	Särskilda verkställighetsformer av hemtjänstbeslut	18
9.1	Trygg hemgång	18
9.2	Anhöriganställning.....	18
10	Genomförande	18

1 Inledning

1.1 Syfte

Syftet med riktlinjerna är att garantera rättssäkerheten och kvaliteten vid utredning, bedömning och beslut om bistånd enligt socialtjänsten. Riktlinjerna ska vara till stöd i det praktiska arbetet med tolkning av lagstiftning i den individuella behovsbedömningen. Beslut utöver riktlinjerna kan fattas om den enskilde har behov av detta. Beslut fattas enligt delegationsordning.

1.2 Lagstiftning, föreskrifter och riktlinjer

Nedan anges de vanligast förekommande lagarna, Socialstyrelsens föreskrifter, allmänna råd och handböcker som är tillämpbara vid handläggningen av insatser till personer med funktionsnedsättning. Dessutom anges andra riktlinjer och dokument som riktlinjerna knyter an till.

1.2.1 Lagar och förarbeten

Riktlinjerna utgår främst från följande lagar:

- Förvaltningslagen (2017:900), FL.
- Socialförsäkringsbalk (2010:110).
- Socialtjänstlagen (2001:453), SoL.
- Socialtjänstförordning (2001:937).
- Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL.
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL.
- Dataskyddsförordningen, GDPR.
- Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning
- Lag om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten (2001:454).
- Föräldrabalk (1949:381) FB.
- Lag (2008:962) om valfrihetssystem, LOV.
- Lag (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård.
- Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.
- Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

1.2.2 Föreskrifter och allmänna råd med mera

Här nämns några av Socialstyrelsens föreskrifter, allmänna råd och handböcker som är av betydelse vid handläggningen enligt socialtjänstlagen:

- SOSFS 2005:27 Föreskrifter om samverkan vid in- och utskrivning av patienter i slutna vård.
- SOSFS 2014:5. Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS.

- Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, 2015.
- SOSFS 2011:9 Ledningssystem för kvalitetsarbete.
- SOSFS 2014:6 Handläggning och dokumentation av ärenden som rör barn och unga.
- SOSFS 2008:20 Samordning av insatser för habilitering och rehabilitering.
- SOSFS 2011:5 Lex Sarah – föreskrifter och allmänna råd.
- SOSFS 2009:6 Bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård.
- Rapport från nationell psykiatrisamordning 2006:5, Vad är psykiskt funktionshinder?
- Rätten att få åldras tillsammans. Proposition 2011/12:147.
- Individens behov i centrum, behovsriktat och systematiskt arbetssätt med dokumentation av individens behov utifrån ICF, 2016.
- Nationell värdegrund inom äldreomsorgen

1.2.3 Övriga riktlinjer och dokument

- Policy för funktionsrätt
- Riktlinjer för bedömning av insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
- Riktlinjer för stöd till anhöriga inom socialtjänsten i Upplands Väsby kommun.
- Riktlinjer för handläggning av taxor och avgifter inom omsorgen om äldre och personer med funktionsnedsättning.
- Delegationsförteckning.
- Socialnämndens riktlinjer för försöksboende.
- Uppsökande verksamhet, nödvändig tandvård för vissa äldre och funktionshindrade – Anvisningar för kommunernas personal.
- Kvalitetsledningssystem och lokala rutiner.

1.3 Rätten till bistånd

Enligt socialtjänstlagen har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt, rätt till bistånd för sin försörjning eller för sin livsföring i övrigt. Alla människor ska få en möjlighet att leva och bo självständigt under trygga och värdiga förhållanden och när detta inte längre är möjligt och när kraven på trygghet och säkerhet inte längre kan tillgodoses i ordinärt boende, ska den enskilde efter ansökan och beslut erbjudas en god bostad med det stöd och den hjälp som hen behöver.

1.3.1 Skälig levnadsnivå

Det bistånd som beviljas enligt socialtjänstlagen ska ge den enskilde personen en skälig levnadsnivå. Skälig levnadsnivå ger uttryck för vissa minimikrav vad gäller kvaliteten på den beviljade insatsen, det ger dock inte den enskilde någon obegränsad frihet att välja tjänster oberoende av kostnad. Skälig levnadsnivå ska inte förväxlas med begreppet ”goda levnadsförhållanden” vilket används i lagen (1993:387) om stöd och service till

vissa funktionshindrade (LSS) och som har en mer omfattande betydelse. Vad som är skälig levnadsnivå måste bestämmas utifrån de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall, det vill säga den enskildes individuella behov.

1.3.2 Barnperspektivet

Från och med den 1 januari 2020 är konventionen om barnets rättigheter inkorporerad i svensk lag. Barnkonventionsutredningen, som har i uppdrag att kartlägga hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen, överlämnades till regeringen i november 2020. I väntan på det fortsatta arbetet med transformering av barnkonventionens bestämmelser fortsätter Upplands Väsby kommun att arbeta enligt FN:s barnkonvention. I oktober 2014 fastställde kommunstyrelsen att barns och ungdomars perspektiv ska säkerställas i ärendehandläggningen. För att underlätta arbetet används en barnchecklista med fem frågor:

1. Har barn getts möjlighet att uttrycka sin åsikt?
2. Har barns åsikter beaktats?
3. Innebär beslutet att barnets bästa sätts i främsta rummet?
4. Tillgodoses barnets rätt till utveckling genom beslutet?
5. Har det analyserats om några barn diskrimineras av beslutet?

1.4 Ansökan, utredning, beslut och beställning

Ett ärende som kan föranleda en utredning kan aktualiseras genom egen ansökan, anmälan eller annan framställning. Den enskilde har alltid rätt att ansöka om olika insatser. En ansökan ska alltid behandlas och den enskildes behov utredas. Under utredningen ska den enskildes ansökan prövas mot de krav som uppställs i socialtjänstlagen. Utredningen görs i enlighet med förvaltningslagen. Den enskildes behov och funktionsförmåga avgör rätten till bistånd och vad detta bistånd i så fall ska bestå av. Att ta emot insatser är frivilligt och ska alltid samrådas med den enskilde. Beslutsfattande sker i enlighet med delegationsförteckningen. När beslut är fattat skickas beslutet till den enskilde och beställning skickas till utföraren för verkställighet. Rutiner och information om handlägningsförfarandet finns i enhetens kvalitetsledningssystem.

1.4.1 Val av utförare för särskilt boende, hemtjänst och dagverksamhet

I Upplands Väsby kommun tillämpas lagen om valfrihetssystem (LOV) när det gäller särskilt boende, hemtjänst och dagverksamhet. Det innebär att den enskilde har möjlighet att välja vilken utförare som ska utföra den beviljade insatsen utifrån de företag som är godkända av kommunen.

Biståndshandläggaren lämnar en sammanställning över de godkända utförarna till den enskilde som ska välja utförare. Biståndshandläggaren får inte styra den enskilde i dennes val, eller rekommendera något företag. Om den enskilde inte själv har förmåga att välja utförare ska biståndshandläggaren utgå från en turordningslista för ickevalsalternativ. Övriga insatser enligt socialtjänstlagen tillämpar inte LOV.

2 Ombud, god man och förvaltare

Den enskilde har rätt att anlita ombud vid kontakter med myndigheter. Även anhöriga kan fungera som ombud. Ombud ska ha fullmakt, som kan vara muntlig eller skriftlig.

Omsorgsnämnden rekommenderar att skriftlig fullmakt inhämtas om inte särskilda skäl föreligger. En fullmakt slutar gälla omedelbart om den återkallas av någon av parterna.

Anhöriga har ingen laglig rätt att företräda den enskilde om de inte är sökandens formella ombud eller legala företrädare (god man eller förvaltare). Anhöriga kan dock lämna information om den enskildes situation som en del av utredningen samt ta del av annan information som framkommit om den enskilde samtycker till detta.

Om den enskilde saknar förmåga att på egen hand ansöka om insatser eller att lämna samtycke under utredningen kan god man eller förvaltare aktualiseras för att tillvarata den enskildes rätt. Personer som på grund av sjukdom eller av annan orsak inte kan tillvarata sina egna intressen behöver ofta hjälp med såväl ekonomiska angelägenheter som att tillvarata sina rättigheter och sörja för sin person. Ansökan om god man eller förvaltare görs hos överförmyndarnämnden. Ytterligare information om god man och förvaltare återfinns i bilaga 2.

2.1 Framtidsfullmakt

Framtidsfullmakt är en ny form av ställföreträdarskap för vuxna som trädde i kraft 1 juli 2017 (Lag (2017:310) om framtidsfullmakter). En framtidsfullmakt ger enskilda en möjlighet att genom fullmakt utse någon som kan besluta om deras angelägenheter. I det fall de själva skulle bli beslutsoförmögna till följd av varaktig sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknade förhållanden. Då de i huvudsak inte längre har förmågan att ta hand om de angelägenheter som fullmakten avser. En framtidsfullmakt ska vara skriftlig och bevittnad av två personer.

3 Tandvårdsstöd och munhälsa

Vissa sjuka, äldre och funktionshindrade har rätt till munhälsobedömning i hemmet och tandvårdsstöd (reducerad kostnad för viss tandvård) från Tandvårdsenheten i region Stockholm. Biståndshandläggaren ska informera om, och vid behov utfärda, tandvårdsstödsintyg samt efterfråga munhälsobedömning till de personer som vill och omfattas av rätten. Intyget utfärdas i programmet Symfoni. Hur det utfärdas samt vilka som omfattas av tandvårdsstödsintyg finns beskrivet i enhetens kvalitetsledningssystem.

4 Lag (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård (LUS)

I januari 2018 trädde en ny lag om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård i kraft.

Den nya lagen ska främja en god vård för enskilda som efter utskrivning från slutna vård behöver insatser från socialtjänsten, den kommunalt finansierade hälso- och sjukvården eller den regionfinansierade öppna vården. Syftet med den nya lagen är att hålla ledtiderna mellan slutna vård på sjukhus och vård och omsorg i det egna hemmet eller i särskilt boende så korta som möjligt.

Lagen innebär bland annat att regioner och kommuner tillsammans ska fastställa gemensamma riktlinjer för samverkan och komma överens om tidpunkt för kommunens betalningsansvar samt vilka belopp som ska betalas.

4.1 Regional överenskommelse

I Stockholms län är det Regionen och Storstockholm som gemensamt arbetar med införandet av en ny utskrivningsprocess enligt lagen om samverkan vid utskrivning. En regional överenskommelse har tagits fram av regionens hälso- och sjukvårdsförvaltning (HSF) och Storstockholm.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen och Storstockholm i samråd med kommuner och vårdgivare, har utformat gemensamma riktlinjer och rutiner som beskriver hur olika aktörer ska arbeta enligt den nya lagen. Utöver detta har Upplands Väsby utarbetat lokala rutiner för samverkan mellan kommun och vårdcentraler.

5 Egenvård med hjälp

Med egenvård menas när någon inom hälso- och sjukvården har bedömt att en person själv eller med hjälp av någon annan kan utföra en hälso- och sjukvårdsåtgärd. Vilka åtgärder som kan vara aktuella som egenvård beror på omständigheterna i varje enskilt fall.

En egenvårdsblankett ska vara ifylld av hälso- och sjukvårdspersonal och inskickad till biståndsenheten. Ansökan om bistånd avseende hjälp med egenvård beslutas enligt socialtjänstlagen. Biståndshandläggaren meddelar den enskilde om bistånd i form av hjälp med egenvård har beviljats/avslagits, samt vad eventuell hjälp avser. Efter samtycke med den enskilde meddelar biståndshandläggaren även den enhet som bedömt egenvård.

6 Rutavdrag

Biståndshandläggaren ska informera den enskilde om att det finns möjlighet att på egen hand köpa tjänster som omfattas av rutavdrag på den privata marknaden. Det kan även i vissa fall bli mer ekonomiskt för den enskilde. Ett krav för att få rutavdrag är att arbetet ska utföras i eller i nära anslutning till bostaden. Rutavdraget ges till exempel för att:

- hjälpa en person med hygien samt att klä på och av sig
- följa med en person på promenader och enklare ärenden, till exempel till vårdcentral, bank eller butik
- hjälpa till med att betala räkningar, laga enklare mat, mata och läsa högt.
- skotta snö på uppfarter, hus- och garagetak samt gårdsplaner och ta bort istappar
- utföra enklare städning, till exempel dammsuga, dammtorka, diska eller putsa fönster
- tvätta, stryka och laga kläder, sängkläder, gardiner och avtagbar soffklädsel

Se ytterligare information på Skatteverkets hemsida.

7 IBIC- individens behov i centrum

Individens behov i centrum, IBIC, är ett metodstöd som är framtaget av Socialstyrelsen. IBIC riktar sig till handläggare och utförare av biståndsinsatser. Metodstödet ska fungera som en hjälp när den enskildes behov, resurser, mål och resultat ska beskrivas. Syftet med IBIC är att handläggare och utförare ska använda ett gemensamt och enhetligt språk. På så sätt ska stödet som utförs i större utsträckning stämma överens med de faktiska behoven hos den enskilde.

IBIC är uppbyggt utifrån informationsstrukturen som kallas för ICF, internationell

klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa. ICF är ett nationellt fackspråk som används internationellt i dokumentation inom bland annat sjukvården, vilket möjliggör för ett enhetligt gemensamt språk oavsett vilken instans den enskilde är aktuell hos. Det underlättar på så sätt även vid samverkan mellan sjukvård, utförare och handläggare.

7.1 Livsområden

I IBIC används livsområdena som finns i ICF, men ytterligare två livsområden har lagts till; känsla av trygghet och personligt stöd från person som vårdar eller stödjer den enskilde. Varje livsområde används för att beskriva den enskildes behov inom olika aktiviteter. Syftet är att behovet ska bli så specifikt som möjligt. IBIC består av följande livsområden.

7.1.1 Lärande och att tillämpa kunskap.

I livsområdet beskrivs lärande, tillämnning av inlärd kunskap, problemlösning, tänkande, beslutsfattande. Det handlar främst om problemlösning och beslutsfattande.

Stödet kan till exempel handla om hjälp med att lösa en oväntad situation som uppstår så som att ett hyreskontrakt blir uppsagt eller om personen har fått en oväntad utgift. Det kan även innebära hjälp till personer som behöver påminnelse, vägledning och motivering att fatta ett beslut.

7.1.2 Allmänna uppgifter och krav.

I livsområdet beskrivs förmågan att företa olika uppgifter, planera och fullfölja dagliga rutiner samt hantera stress.

Stödet innefattar bland annat stöd och hjälp att planera, komma ihåg saker, strukturera dygnet, stöd och hjälp att planera i samband med matinköp, stöd och hjälp att passa tider och äta regelbundet, ta medicin på rätt tid, hantera dagen genom egna rutiner och framförhållning för att minimera stress.

7.1.3 Kommunikation.

I livsområdet beskrivs behov av stöd och hjälp med att göra sig förstådd eller att ta emot information, kommunikation genom tecken, språk och symboler. Det innefattar att ta emot och förmedla budskap, att genomföra samtal och att använda olika kommunikationsmetoder.

Stödet innefattar bland annat att hjälp att förstå tal och text, tolka kroppsspråk och symboler, använda telefon, föra samtal, läsa post/ tidning, ringa, skriva sms och kommunicera genom e- post.

7.1.4 Förflyttning.

I livsområdet beskrivs förmågan att ändra kroppsställning, förflytta sig från en plats till en annan, gå, bära saker och använda transportmedel.

Stödet innefattar bland annat att stöd och hjälp med att resa sig från en stol och lägga sig i en säng, ändra läge i säng och förflytta sig med hjälpmedel. Förflytta sig inomhus och utomhus. Stödet innefattar även att lyfta föremål så som en kopp/tallrik/glas eller lyfta en tvättkorg och bära matkassar. Stödet kan även innebära att genomföra koordinerade handlingar för att

hantera föremål så som att slå ett telefonnummer, knyta skosnöre och knäppa knappar. Stödet innefattar även att kunna ta sig till biståndsbedömd verksamhet så som turbunden resa.

7.1.5 Personlig vård.

I livsområdet beskrivs egen personlig vård, tvätta sig, torka sig, ta hand om sin kropp, klä sig, äta och dricka och att sköta sin hälsa.

Stödet kan bland annat innefatta hjälp vid dusch/bad, torka kroppen samt på- och avklädning. Att få hjälp med delar/hela toalettbesöket. Stöd med att äta kan till exempel innebära att skära maten, stöd med att använda bestick, få måltidssällskap och att föra maten till munnen.

7.1.6 Hemliv.

Livsområdet handlar om att genomföra husliga och dagliga sysslor och uppgifter vilket innebär att skaffa bostad, mat, kläder, andra förnödenheter hålla rent och ta hand om hushållsföremål samt att hjälpa andra.

Stödet kan bland annat innefatta ställa sig i bostadskö, inköp av matvaror och hushållsartiklar samt apoteksärenden. Tvätta och torka kläder, bereda måltid samt diska och rengöra köksutrymmen/köksapparater. Städa bostaden och slänga sopor.

7.1.7 Mellanmänskliga interaktioner och relationer.

I livsområdet beskrivs förmågan att kunna ha kontakter med andra personer på ett i sammanhanget lämpligt och socialt passande sätt. Kontakter i formella relationer, informella sociala relationer samt familjerelationer.

Stödet kan till exempel innefatta stöd i kontakten med arbetsgivare och personligt ombud och att bibehålla familjerelationer eller ge stöd till den enskilde för att knyta nya kontakter och delta i sociala sammanhang.

7.1.8 Viktiga livsområden (Utbildning, arbete, sysselsättning och ekonomiskt liv).

I livsområdet beskrivs förmågan att engagera sig och utföra sådana uppgifter och handlingar som krävs vid utbildning, arbete, anställning och ekonomiska transaktioner.

Stödet kan bland annat innefatta stöd för att söka utbildning eller arbete eller påminna om att genomföra utbildningen eller stöd för att behålla ett arbete. Stöd med att hantera pengar på olika sätt vid mindre inköp och hjälpa till att ordna ny legitimation och uträtta bankärenden. Ge stöd för att få kontakt med budget- och skuldrådgivare eller att ansöka om god man/förvaltare eller att få stöd med att ha kontroll över sin ekonomi.

7.1.9 Samhällsgemenskap, socialt och medborgligt liv.

I livsområdet beskrivs förmågan att engagera sig i organiserat socialt liv utanför familjen.

Stödet kan till exempel innefatta stöd och hjälp med att delta i föreningsliv, på social aktivitet, delta i samhällsgemenskapen, utöva intressen, utöva sin religion och engagera sig i någon form av sysselsättning.

7.1.10 Känsla av trygghet.

I livsområdet beskrivs den enskildes känsla av trygghet eller avsaknad av trygghet i

boendet, utomhus, för att falla, för att sova ensam eller glömma något viktigt.

Stödet kan till exempel innefatta att skapa trygghet i och runt hemmet med tex. trygghetslarm, trygghetsbesök, trygghetsringning eller genom kamera eller annan teknisk utrustning.

7.1.11 Personligt stöd från person som vårdar eller stödjer den enskilde.

I livsområdet beskrivs anhörigs behov av stöd och avlastning på grund av till exempel störd nattsömn, egen aktivitet vid vård av närstående och för att uträtta ärenden.

Stödet utformas individuellt och syftar till att fysiskt, psykiskt och socialt underlätta för den som ger stöd/hjälp. Stödet kan till exempel innefatta avlösning i hemmet, avlösning i form av korttidsvistelse och hemtjänst, korttidsvistelse i kontaktfamilj och avlösning i form av boendestöd.

8 Vanliga förslag på insatser som kan tillgodose behovet.

När den enskildes behov är utrett ska handläggaren presentera förslag på insatser som kan tillgodose behovet. Nedan beskrivs de insatser som är vanligt förekommande. Det är viktigt att tillvarata de förmågor som den enskilde fortfarande har. För att tillgodose behovet fullt ut kan det ibland krävas flera olika insatser. Om den enskilde behöver stöd med ett visst moment i aktiviteten, och inte hela aktiviteten, ska detta tydligt framgå i utredningen.

Nedan beskrivs de vanligaste förslagen på insatser samt vad insatser normalt innefattar och i vissa fall även vad som normalt anses tillgodose en skälig levnadsnivå. Handläggaren bedömer vilken eller vilka insatser som kan tillgodose den enskildes individuella behov. Eftersom insatserna ska utformas efter den enskildes behov kan det hända att nämnden bör bevilja en insats som inte beskrivs nedan. Insatser kan inte beviljas mot den enskildes vilja.

8.1 Hemtjänst

Hemtjänst är en viktig resurs för att underlätta den dagliga livsföringen i den egna bostaden. För människor som på grund av nedsättning av sina funktioner har svårigheter att sköta sitt hem och/eller sin egen omvårdnad ska hemtjänst kunna bidra till trygghet och möjliggöra kvarboende i det egna hemmet. Insatserna beviljas för att underlätta för den enskilde i den dagliga livsföringen och ska tillgodose fysiska, psykiska och sociala behov. Hjälpen, motiveringen eller påminnelsen ska stärka den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv och beviljas i de avseenden som den enskildes behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Hemtjänst utför punktinsatser och kan beviljas från en gång per månad till flera gånger per dygn beroende på hur omfattande behov den enskilde har.

Hjälp med hemliv, det vill säga hjälp med hushållsarbete, bereda måltider och att skaffa varor och tjänster beviljas inte om den sökande är gift eller sambo med någon som klarar att sköta detta. Undantag kan göras om en person får stöd med sin personliga vård av någon närstående. Insatser kan då beviljas som avlösning för den som vårdar. Hjälpen omfattar inte göromål efter vuxna barn eller andra anhöriga.

Fler än 180 hemtjänsttimmar per månad får inte beviljas utan särskilda skäl. Särskilda skäl kan till exempel vara behov som uppstår när den enskilde befinner sig i ett palliativt skede, har en tillfällig försämring i hälsotillståndet eller är i yrkesverksam ålder. Särskilda skäl innefattar även att par har rätt att åldras tillsammans vilket innebär att utgångspunkten är

individens bästa och den enskildes önskemål.

8.1.1 Dubbelbemanning

Om den enskilde är i behov av dubbelbemanning vid förflyttning ska det framgå av biståndsbeslutet. Dubbelbemanning beviljas endast för de delar av en insats som kräver två personer för utförandet. Dubbelbemanning ska kunna beviljas den enskilde med omfattande omvårdnadsbehov om tekniskt hjälpmedel har prövats och visat sig vara otillräckligt.

Dubbelbemanning kan även beviljas för att säkra den enskildes upplevelse av trygghet och säkerhet vid förflyttning, eller om det finns dokumenterat krav på dubbelbemanning vid användning av tekniskt hjälpmedel. Vid undantagsfall kan dubbelbemanning beviljas om personalens säkerhet äventyras, det gäller då en tillfällig period vid exempelvis hot och våld.

8.1.2 Personlig vård

Hjälp med personlig vård syftar till att underlätta för den enskilde att bo kvar i det egna hemmet även om personen inte på egen hand kan sköta den personliga vården. Utifrån brukarens behov kan personlig vård bestå av till exempel att tvätta sig, att sköta toalett eller klä sig. Personer med stora hjälpbehov behöver ofta hjälp med samtliga insatser vid flera tillfällen under dygnet.

8.1.3 Leverans av måltidslåda

Den som inte själv förmår att bereda måltider alternativt planera och laga måltider och har svårt att ta sig till en matservering kan få färdiglagad mat levererad till hemmet. Insatsen kan även beviljas personer som lever i hushållsgemenskap och som vårdar make/maka. I samband med att den enskilde fått ett bifallsbeslut avseende måltidslåda skickas kvalitetsgarantin avseende måltidslådan hem till den enskilde.

8.1.4 Måltider i hemmet

Personer som på grund av funktionsnedsättning, sjukdom eller ålderdom inte själva kan bereda sin måltid kan beviljas distribution av måltidslåda eller vid särskilda skäl beredning av enklare måltid i hemmet. Särskilda skäl kan exempelvis vara att den enskilde har provat måltidslådor men inte ätit dem och därför riskerar dålig hälsa.

8.1.5 Måltidshjälp

Personer med omfattande och daglig hjälp med personlig vård kan få hjälp vid varje måltidstillfälle såsom frukost, lunch, middag, kvällsmat och mellanmål. Stödet och hjälpen kan utifrån behovet till exempel vara:

- Uppvärmning av måltidslåda enligt leverantörens anvisningar och eller eventuell hjälp med enklare matlagning.
- Hjälp med beredning av enklare matlagning (ej långkok) beviljas utifrån behov.
- Bereda mellanmål.

- Dukning, servering och disk.
- Hjälp med matintag.
- Tillsyn/motivering vid måltid vid särskilda skäl.

8.1.6 Promenad

Promenad kan beviljas äldre och personer med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar som ger den enskilde stora svårigheter att ta sig ut på egen hand. Promenad syftar till att den enskilde ska få komma ut ur bostaden, få frisk luft och om möjligt röra på sig.

8.1.7 Trygghetslarm

Trygghetslarm syftar till att skapa känsla av trygghet för den enskilde och dennes anhöriga. Trygghetslarm kan beviljas den som på grund av sjukdom, fysisk eller psykisk funktionsnedsättning har förhöjd risk att falla eller av andra orsaker akut behöver kunna påkalla hjälp under dygnets alla timmar. Trygghetslarm kan i särskilda fall beviljas som stöd till personer som lever i hushållsgemenskap.

8.1.8 Trygghetsringning

I särskilda fall kan trygghetsringning beviljas som en trygghetsinsats för den enskilde. Det kan gälla personer som på grund av stor oro och/eller ångest behöver bli uppringda för att känna trygghet eller personer som behöver muntlig påminnelse eller stöd för att klara en vardagssyssla själv. Hemtjänstutföraren ringer då upp den enskilde i enlighet med biståndsbeslutet.

8.1.9 Tillsynsbesök

I särskilda fall kan tillsynsbesök beviljas dag, kväll och natt som en trygghetsinsats för den enskilde om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det kan gälla personer som på grund av stor oro och/eller ångest behöver få regelbunden tillsyn för att känslan av trygghet och säkerhet ska kunna tillgodoses i det ordinarie boendet.

Om den enskilde beviljas tillsynsbesök under dagen, kvällen eller natten finns det som alternativ till hembesök, möjlighet att få digital tillsyn via en sensor/kamera som installeras i bostaden. Det görs en individuell bedömning i varje enskilt ärende och den enskilde ska lämna samtycke till att en sensor/kamera installeras i bostaden. Digital tillsyn kan till exempel användas när den enskilde upplever att personalens hembesök stör sömnen.

8.1.10 Städa bostaden

Städning kan beviljas av två normalstora rum och kök samt badrum. Städning beviljas var tredje vecka. Makar eller sambos med skilda sovrum beviljas städning av tre normalstora rum, badrum och kök var tredje vecka.

För personer med omfattande omvårdnadsbehov och personer med grava synskador som har daglig hjälp kan beviljas viss tillsynsstädning i hemmet i form av enkel underhållsstädning mellan ordinarie städtillfällen.

Vid behov kan även stöd med att genomföra fönsterputsning ingå. Dock maximalt en gång per år.

Hjälp att städa hemmet beviljas inte om den sökande är gift eller sambo med någon som klarar att städa hemmet. Undantag kan göras om en person får stöd med personlig vård av någon närstående. Städning av hemmet kan då beviljas som avlösning för den som vårdar. Hjälp med städning av hemmet omfattar inte städning efter vuxna barn eller andra anhöriga.

I hjälp med att städa bostaden ingår inte storstädning eller städning av källare och vindsutrymmen.

8.1.11 Att tvätta och stryka

Hjälp med att tvätta innefattar tvätt av den enskildes kläder, sänglinne och handdukar. Hjälp med tvätt beviljas varannan vecka, även byte av sängkläder ingår.

Strykning av den enskildes kläder kan max beviljas en gång per månad. I strykning ingår inte att stryka andra plagg/tygstycken så som till exempel sänglinne, handdukar, dukar, gardiner etc.

Hjälp med att tvätta och stryka beviljas inte om den sökande är gift eller sambo med någon som klarar att sköta det. Undantag kan göras om en person får stöd med sin personliga vård av någon anhörig. Att tvätta kläder och stryka kan då beviljas som avlastning för den som vårdar. Hjälp med att tvätta och stryka omfattar inte tvätt/strykning efter vuxna barn eller andra anhöriga.

8.1.12 Att inhandla varor

Personer som med anledning av funktionsnedsättning, sjukdom eller ålderdom inte själva kan handla och inte heller kan få hjälp på annat sätt har rätt att få bistånd till detta. Inköpen sker med hjälp av betal- eller kundkort i enlighet med omsorgsnämndens riktlinjer för hantering av ekonomiska medel.

Inköp av matvaror beviljas maximalt en gång per vecka. Inköp från apoteket kan beviljas en gång per månad.

Kassaservice och bankärenden ska ombesörjas av anhörig eller god man.

8.2 Avlösning i hemmet

Avlösning i hemmet syftar till att erbjuda en anhörig som vårdar en närstående, som har omfattande behov av stöd, hjälp och tillsyn under dygnet, möjlighet till egen tid. Insatsen kan innebära att personalen utför en aktivitet tillsammans med den närstående (den som vårdas) i eller utanför bostaden. Avlösning kan beviljas exempelvis om den anhörige har behov av vila, egna aktiviteter eller ärenden. I beslutet anges antal timmar som är beviljade.

Kriterier för att insatsen ska beviljas:

- Anhörig som vårdar en närstående med fysisk och/eller psykisk funktionsnedsättning i det gemensamma hemmet har behov av stöd samt avlösning.
- När den närstående, som vårdas, inte kan vistas ensam hemma.
- För att föräldrar ska beviljas avlösning ska barnet ha stora, varaktiga och omfattande fysiska funktionsnedsättningar men inte omfattas av personkrets enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

I bedömningen av behovet ska även andra beviljade insatser som har ett avlösningssyfte till exempel dagverksamhet och växelvård vägas in.

Anhörig som vårdar sin närstående har rätt till kostnadsfri avlösning vid sju tillfällen per år för att kunna delta i kommunens anhörigcirklar.

8.3 Ledsagning

Ledsagning kan beviljas personer som har omfattande kognitiv, psykisk eller fysisk funktionsnedsättning som omöjliggör för den enskilde att komma ut på egen hand. Insatsen syftar till att öka den enskildes självständighet och öka delaktigheten i samhället. Biståndet innebär att den enskilde ledsagas till och från hemmet vid särskilda ärenden.

Om det finns behov av personlig omvårdnad under ledsagningen ska det framgå av beslutet. I beslutet anges antalet timmar som är beviljade.

Ledsagning beviljas inte till och från sjukhusbesök, då den enskilde hänvisas till sjukresa eller sjukresa med särskild service. Särskild service innebär att den enskilde får hjälp från sin bostad till mottagningen och åter. Undantag görs om den enskilde har behov av stöd med omvårdnad som på- och avklädning, toalettbesök eller är i behov av stöd och hjälp med att göra sig förstådd eller att ta emot information i samband med sjukhusbesök.

8.4 Dagverksamhet för äldre

Dagverksamhet innefattar aktiverande och funktionsbevarande insatser och syftar till social, psykisk och fysisk aktivering. Insatsen riktar sig till äldre personer som har en funktionsnedsättning eller diagnostiserad demenssjukdom. Målgruppen innefattar personer som bor i eget boende och är i behov av aktiviteter och inte kan delta i det ordinarie sociala utbudet som till exempel träffpunkter. Insatsen kan även fungera som avlösning för den som vårdar sin närstående.

Målet med insatsen är att förhindra social isolering, möjliggöra kvarboende i det egna hemmet genom att stärka och bevara den enskildes förmåga.

Dagverksamhet kan erbjudas dagtid. Har insatsen inte utnyttjats under en månad omprövas beslutet. Om legitimerad personal har bedömt att den enskilde har behov av individuell träning under tiden som denne befinner sig på dagverksamheten ska dagverksamheten kunna tillhandahålla detta.

8.5 Turbundna resor

Insatsen beviljas äldre och personer med funktionsnedsättning som inte kan använda offentliga transportmedel och inte heller kan ordna resan på annat sätt. Syftet och utgångspunkten för insatsen är att möjliggöra den enskildes deltagande i biståndsbedömda insatser utanför hemmet. Detta under förutsättning att avståndet mellan den biståndsbedömda verksamheten och bostaden inte är sådant att förflyttningen kan göras med hjälp av ledsagare. Insatsen består av transport med taxi eller med annat lämpligt transportmedel i de fall färdtjänstens regler inte är tillämpliga.

I bedömningen gällande turbundna resor tas hänsyn till vårdnadshavarens ansvar. Vårdnadshavarens ansvar sträcker sig till det hjälpbehov och tillsyn denne normalt ger till ett barn i motsvarande ålder som inte har funktionsnedsättning. Det hjälpbehov och den tillsyn som sträcker sig utöver det vårdnadshavaren normalt ger till ett barn utgör grunden för stödinsatser.

8.6 Särskilt boende för äldre

Huvudinriktningen för omsorg om äldre, sjuka och personer med olika former av funktionsnedsättning är att förstärka möjligheten att bo kvar i det egna hemmet. Detta bör vara utgångspunkten även i de fall den enskilde har omfattande behov av tillsyn, omvårdnad och vård. Därmed ska alltid det fysiska omvårdnadsbehovet ses över och en bedömning görs om behovet kan tillgodoses i det egna hemmet genom hemtjänst, dagverksamhet, växelvård, ledsagning eller öppna verksamheter utan biståndsbeslut. Om den enskilde upplever otrygghet eller oro ska detta i första hand försöka tillgodoses genom trygghetslarm, tillsyn, hemtjänst, dagverksamhet, ledsagning, bostadsanpassning, byte av bostad eller dylikt. När behovet av tillsyn eller kraven på trygghet och säkerhet inte längre kan tillgodoses med insatser i det egna hemmet eller på annat sätt, kan den enskilde efter ansökan och beslut beviljas en lägenhet i ett vård- och omsorgsboende. Riktlinjen för vård- och omsorgsboende är att den enskilde har ett varaktigt och omfattande behov av vård- och omsorgsinsatser och tillsyn dygnet runt. En del av tillsyns- eller vårdbehovet ska omfatta nattetid, under oregelbundna tidpunkter.

I samband med beslut om plats i vård- och omsorgsboende ska det även framgå vad den enskildes har för behov av hjälp på vård- och omsorgsboendet.

Enskild som bor på vård- och omsorgsboende har möjlighet att byta boende om den enskilde så önskar och i mån av plats.

8.6.1 Parboende

Det finns en bestämmelse i socialtjänstlagen som innebär att äldre makar och sambor som varaktigt levit tillsammans har rätt att fortsätta att bo tillsammans. Det gäller även om bara en har behov av vård- och omsorgsboende. Båda parter måste vara överens om att de vill bo tillsammans.

Personen med behov av vård- och omsorgsboende får beslut enligt 4 kap 1c § socialtjänstlagen. Den medflyttande parten får inget beslut om vård- och omsorgsboende. Kommunen har därmed inte något hälso- och sjukvårdsansvar för den medflyttande parten. Om den medflyttade parten har behov av hemtjänst får personen ansöka i vanlig ordning. Det är personalen på boendet som utför insatsen.

Om båda makarna är i behov av och därmed får beslut om särskilt boende föreligger rätt till parboende enligt bestämmelsen i 2 kap. 2 § socialtjänstförordningen (SoF). Om båda makarna önskar bo på ett parboende ska de båda begära att de ska beredas plats på samma särskilda boende.

8.6.2 Inför flytten

Eftersom det kan vara svårt att förutse vad det innebär att bo i ett vård- och omsorgsboende rekommenderas medflyttande tre månads provboende innan den medflyttande överläter sin tidigare bostad. Makarna eller samborna kommer i första hand att erbjudas att bo i en gemensam lägenhet.

Om den medflyttande parten inte vill fortsätta bo i det särskilda boendet, ska personen med omsorgsbehov så snart som möjligt erbjudas en annan mindre lägenhet (om de valt att prova på att bo i en större gemensam bostad). Kommunen har rätt att byta till ett annat anpassat boende för personen för att inte belägga en lägenhet med möjlighet till parboende. Detta gäller särskilt när det finns en kö.

Om kommunen saknar tillgång till en lägenhet som lämpar sig för parboende kan personen med behov av vård- och omsorgsboende få flytta ensam i avvaktan på möjligheten att verkställa beslutet.

Då den medflyttande parten ska vara hyresgäst i ett vård- och omsorgsboende ska det upprättas ett skriftligt kontrakt som klargör den medflyttandes rättigheter och skyldigheter. Avsägning av besittningsskyddet måste godkännas av hyresnämnd och anges i separat handling från hyreskontraktet. Avsägning från besittningsskyddet innebär att den medflyttande parten inte har rätt att bo kvar efter maka/makes död. Den medflyttande parten har tre månader på sig att flytta till annan bostad som hen själv ansvarar för att ordna.

8.7 Korttidsboende

Korttidsboende kan tillfälligt beviljas personer som har omfattande kognitiv, psykisk eller fysisk funktionsnedsättning med omfattande behov av stöd och hjälp samt behov av närhet till personal dygnet runt. Korttidsboende kan erbjudas för att förbättra stödet i det egna boendet och göra det möjligt att bo kvar i hemmet. Korttidsboende kan även beviljas i utredande syfte. Behovet ska inte kunna tillgodoses i det egna hemmet eller på annat sätt.

Korttidsboende kan även beviljas för:

- Återkommande växelvård. Som regel används detta om anhörigvårdar en närstående som utan den anhöriges stöd haft behov av vård- och omsorgsboende.
- Tillfällig avlösning, när anhörig vårdar en närstående i det gemensamma hemmet och har behov av stöd och avlösning. Kommunen kan bevilja korttidsvistelse för en period på maximalt två veckor. Samma person kan beviljas korttidsvistelse maximalt två gånger samma år.
- Utredande syfte i samband med hemgång från sjukhus.

Om behovet av växelvård överstiger två veckor per månad bör andra insatser för avlösning prövas.

8.8 Kontaktperson

Bistånd i form av kontaktperson kan beviljas personer som lever helt socialt isolerade och som behöver stöd att bryta denna isolering för att få ökade möjligheter till sociala kontakter.

Kontaktperson är en medmänniska som ”använder sig själv” i arbetet. Kontaktpersonens roll är ofta att ersätta anhöriga/närstående när dessa saknas. Uppdraget som kontaktperson omfattar vanligtvis kontakt 2-4 gånger per månad.

Omkostnadsersättning och arvodering utgår från Sveriges kommuner och landstings, SKL, riktlinjer.

8.9 Boendestöd

Boendestöd är bistånd i form av stöd i den dagliga livsföringen riktat till särskilda målgrupper i eget boende. Till särskilda målgrupper hör bland annat personer med psykisk funktionsnedsättning och personer som tillhör personkretsen enligt LSS.

Boendestödet anpassas till den enskildes behov med syfte att öka den enskildes möjligheter att utveckla ett fungerande vardagsliv. Boendestöd är en tidsbestämd

individuellt utformad insats. Boendestöd beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Alla insatser ska göras så långt som möjligt tillsammans med den enskilde med utgångspunkt i den enskildes behov och egna resurser. Insatsen syftar till att motivera och praktiskt träna till ett självständigt liv både i och utanför hemmet.

Syftet med boendestödet är att ge den enskilde ett socialt sammanhang vilket ökar självkänslan, stärker den enskildes förmåga och ingjuter hopp om att på sikt möjliggöra ett självständigt liv. Beslutet anges i antal timmar.

Boendestödet kan till exempel innefatta:

- Stöd och handledning att själv klara av personlig vård hjälp till exempel att tvätta sig, att sköta toalett eller klä sig.
- Stöd och handledning att klara hemliv. Hushållsarbete med viss regelbundenhet så som att dammsuga, våttorka golv, avlägsna avfall, rengöra badrum och kök, damma och byta sängkläder samt efter behov även rengöra kylskåp och skafferier. Det kan även innebära stöd med tvätt, klädvård och planering och beredning av måltid.
- Stöd och handledning till att skaffa varor samt post- och bankbesök med syfte att klara detta själv.
- Stöd och handledning vid planering och anskaffning av dagligvaror en gång per vecka.
- Stöd och handledning i sociala aktiviteter så som stöd och hjälp att planera och strukturera vardagen eller att följa med till vissa aktiviteter.
- Stöd och handledning med att sköta formella relationer så som till exempel myndighetskontakter.

Boendestöd kan i särskilda fall beviljas i avlösande syfte som punktinsats när en anhörig är i behov av tillfällig återhämtning och rekreation till följd av vård av en närstående. Boendestödet kan även vid behov kompletteras med stöd och hjälp från hemtjänst.

8.10 Bistånd till särskilt boende för personer med psykisk funktionsnedsättning

Särskilt boende för personer med psykisk funktionsnedsättning beviljas om den enskilde har ett omfattande behov av stödinsatser dygnet runt och under förutsättning att detta behov inte kan tillgodoses med hjälp av boendestöd eller andra punktinsatser i den egna bostaden. Behovet av stöd under natten ska vara oregelbundet och därför inte kunna mötas upp på annat sätt.

8.11 Hem för vård och boende, HVB

Hem för vård och boende (HVB) är ett enskilt boende som är godkänt av inspektionen för vård och omsorg (IVO) att bedriva vård och omsorg för personer med psykiska funktionsnedsättningar. Beslut om boende på HVB kan fattas när den enskildes omvårdnads- och/eller rehabiliteringsbehov inte kan tillgodoses i eget boende eller på kommunens särskilda boende. Personer som beviljas HVB har omfattande behov av stöd som varierar under dygnets alla timmar, och därför inte kan mötas upp i form av punktinsatser som exempelvis boendestöd och där insatsen är uttömd. HVB är avsedd att vara en kortvarig insats som genom omfattande stöd och hjälp ger den enskilde möjlighet till att bli så självständig som möjligt. HVB ska verka i möjligaste mån för att den enskilde ska klara av att bo i ett eget boende.

I dessa boenden, som inte är permanenta boenden, har regionen ansvaret för hälso- och sjukvården. Vid beviljad plats på HVB ersätter kommunen vårdgivaren kostnaderna för

kost, logi och omvårdnad. Den enskilde betalar enligt gällande taxa till kommunen.

8.12 Försöksboende

Den enskilde hyr en lägenhet i andrahand från kommunen. Den enskildes behov av stöd erhålls genom boendestöd, men även andra insatser kan beviljas. Insatsen bedöms enligt ”Riktlinjer för försöksboende”.

8.13 Korttidsvistelse i kontaktfamilj

Korttidsvistelse i kontaktfamilj kan beviljas till barn och unga med omfattande och varaktiga fysiska funktionsnedsättningar. Insatsen beviljas max två dygn i månaden. Ersättning utgår från riktlinjer framtagna av Sveriges kommuner och regioner (SKR).

8.14 Daglig sysselsättning

Bistånd i form av daglig sysselsättning kan beviljas personer med långvariga psykiska funktionsnedsättningar, som bedöms vara i behov av sysselsättning för att få en strukturerad och meningsfull dag. Insatsen kan beviljas när alla andra alternativa möjligheter till sysselsättning inte kan tillgodose den enskildes behov.

9 Särskilda verkställighetsformer av hemtjänstbeslut

9.1 Trygg hemgång

Trygg hemgång kan beviljas vid utskrivning från slutenvården i syfte att öka trygghet i den egna bostaden, minska behov av omfattande insatser och korttidsboende samt motverka återinläggningar i slutenvården. Trygg hemgång riktar sig till individer som både har haft och inte har haft kommunala insatser före inskrivning i slutenvården.

Trygg hemgång kan även beviljas till individer som vistas på korttidsboende om detta kan bidra till att förkorta vistelsen på korttidsboende och understödja för individen att återfå funktionsförmåga och klara sig i det egna hemmet. Trygg hemgång kan även, i särskilda fall, beviljas till individer som bor i ordinärt boende för att kartlägga den enskildes behov.

För att bevilja trygg hemgång ska ett av dessa kriterier uppfyllas:

- Den enskilde ska ge uttryck för stor oro och otrygghet inför hemgång.
- Den enskildes behov är oklara och därmed behövs trygg hemgång i utredande syfte.
- Individen har ett omfattande och föränderligt behov av insatser efter utskrivning.

9.2 Anhöriganställning

För att säkerställa att beslutade insatser tillgodoser den enskildes behov tillämpar Upplands Väsby kommun inte anhöriganställningar. Kommunen anlitar godkända hemtjänstutförare.

10 Genomförande

Riktlinjerna gäller från och med den 1 januari 2022